

УДК 343.98

Станіслав Ігоревич ПЕРЛІН,

кандидат юридичних наук, директор Харківського
науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

ДЕЯКІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УНІВЕРСАЛЬНИХ КОМПЛЕКТІВ ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ

Вирішення завдань кримінального провадження нерідко неможливе без використання спеціальних знань у різних галузях науки, мистецтва або ремесла [1, с. 216]. Зокрема, ефективність проведення слідчих (розшукових) дій у багатьох випадках залежить від участі в них спеціалістів та інших фахівців, діяльність яких може досягти своєї мети лише за умови належного застосування відповідних технічних засобів. Як відомо, для якісного техніко-криміналістичного забезпечення слідчих (розшукових) дій, особливо огляду місця події, криміналістами розроблені спеціальні комплекти, створені з використанням двох підходів – універсальності чи вузької спеціалізації.

Уніфіковані комплекти призначено для розв'язання типових завдань, що виникають під час огляду будь-якого місця події, тобто для виявлення, фіксації і вилучення різноманітних типових слідів і речових доказів (відбитків пальців рук, куль, гільз, слідів зламу, зразків виділень із організму людини тощо). У свою чергу спеціалізовані комплекти застосовуються для розв'язання вужчого кола завдань на місці конкретної події, зокрема для виявлення, фіксації і вилучення мікрооб'єктів, слідів біологічного походження, наркотичних речовин, огляду місця події тощо. До спеціалізованих наборів можуть також входити засоби для попереднього дослідження окремих речовин на місці події, якими є експрес-аналізатори вибухових і наркотичних речовин, хімічні речовини-індикатори тощо. Загальним принципом комплектування уніфікованих криміналістичних комплектів є додержання вимог універсальності та наявності в них окремих відділів, що мають спеціальні функціональні науково-технічні засоби. Спеціалізація комплектів може проводитися за суб'єктами їх застосування: комплект спеціаліста-криміналіста, слідча валіза, валіза судового медика, валіза спеціаліста-вибухотехніка, комплект для огляду місця ДТП тощо [2, с. 9–10].

Уніфіковані криміналістичні валізи можуть комплектуватися як самими представниками експертних підрозділів, так і підприємствами, що спеціалізуються на випуску такої продукції.

За результатами опитування практичних працівників Експертної служби МВС України та підрозділів досудового розслідування Національної поліції встановлено, що сучасний стан обладнання вітчизняних універсальних криміналістичних комплектів (валіз) повністю задовольняє лише 5 % експертів і 20 % інспекторів-криміналістів. Основними недоліками респонденти вважають відсутність у валізах певних засобів (60 % експертів і 25 % інспекторів-криміналістів), недостатню кількість окремих засобів (50 % експертів і 45 % інспекторів-криміналістів) та їх низьку якість (30 % експертів і 10 % інспекторів-криміналістів). В цілому, аналізуючи інформативність представлених універсальних комплектів, слід відмітити окремі недоліки.

Так, універсальні валізини мають достатньої кількості якісних засобів для вилучення слідів біологічного походження. Оскільки сьогодні можливості ідентифікації осіб за ДНК виходять на перший план порівняно з іншими матеріальними слідами, таке становище не може бути визнано задовільним. Видається необхідним перегляд даного сектору наповнення таких комплектів. Зокрема, для вилучення зразків біологічного походження у валізах повинні бути в достатній кількості бинти, вата, скальпелі належної якості, дистильована вода і відповідний пакувальний матеріал.

Крім того, представлена у валізах фототехніка не відповідає реальним потребам, що виникають у практичних ситуаціях, за технічними характеристиками. За її допомогою неможливо отримати якісні фотографії в поганих погодних та інших несприятливих умовах. Тому вважається недоцільним вміщувати дешеві цифрові фотоапарати до складу

слідчої валізи, а застосовувати під час слідчих дій якісну фототехніку, яка має окремо знаходитись у розпорядженні спеціаліста-криміналіста.

Також слід відзначити, що набори номерів зі спицями в комплектах, як правило, не перевищують за кількістю 10 шт., чого для проведення якісної фотозйомки під час огляду місця події, особливо при розслідуванні дорожньо-транспортних подій, вбивств із вираженою слідовою картиною тощо, замало. Тому набори номерів зі спицями в комплектах повинні складати не менше 50 шт.

Слід відзначити, що якість порошків для дактилоскопіювання універсальних валіз, на жаль, є невисокою. Вони є придатними для вилучення свіжих слідів, але при роботі зі старими слідами не виконують повною мірою своїх функцій. Також одного магнітного пензля у валізі недостатньо, оскільки дуже часто вони виходять із ладу, що унеможливає в подальшому вилучення слідів магнітними порошками. Крім того, слід додати до складу валізи силіконові компаунди, які допоможуть більш якісно вилучати сліди злому, а також сліди рук на рельєфній поверхні.

Для якіснішого збирання одорологічної інформації під час огляду місця події до змісту валіз слід додати комплекти зі шматками чистої фланелевої тканини, фольги та герметичних ємностей для пакування.

Реалізація зазначених рекомендацій без необхідності збільшення обсягу та ваги універсальних валіз цілком можлива за рахунок зменшення кількості допоміжних інструментів. Останні, по-перше, майже не використовуються, по-друге, мають низьку якість. Тому в якості засобу оснащення поліцейських підрозділів техніко-криміналістичного забезпечення доцільно впровадити окремі набори допоміжних інструментів, не переобтяжуючи ними універсальні криміналістичні валізи.

Підсумовуючи викладене відзначимо, що сьогодні практика Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України йде шляхом самостійного комплектування уніфікованих валіз, що має ряд переваг як в аспекті більш оптимального наповнення відповідних комплектів, так і зниження їхньої вартості.

Список бібліографічних посилань: 1. Степанюк Р. Л. Теоретичні засади методики розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2012. 491 с. 2. Науково-технічні засоби в експертній практиці: концептуальні засади : метод. посіб. / авт.-упоряд.: С. І. Перлін, С. О. Шевцов ; МВС України ; Держ. наук.-дослід. експерт.-криміналіст. центр. Харків : ФОП Чальцев О. В., 2009. 152 с.

Одержано 17.10.2018

УДК 343.13

Вадим Русланович ПІДБЕРЕЖНИЙ,

курсант 3 курсу навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Україна за останні роки відчула колосальні законотворчі перетворення, які відбувалися шляхом реформ із постійним оновленням законодавчої бази, перегляду усталених теоретичних позицій у напрямі правових новацій. Прийнятий 13.04.2012 році Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК) став вінцем багаторічних напрацювань. Не дивлячись на такі масштабні перетворення в законодавстві і кримінально-процесуальній науці, існує ціла низка невіршених завдань. Так у центрі наукових спорів постає питання законодавчого трактування поняття та визначення компетенції такої процесуальної фігури як оперативні підрозділи.